

ARAFAT'TA DUANIN ÂDÂBI*

Eûzü bi'llâhi mine'ş-şeytâni'r-racîm...

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm...

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn... Alâ külli hâlin ve fî külli hîn... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidi'l-evvelîne ve'l-âhirîn... Senedinâ ve mededinâ muhammedini'l-mustafâ... Ve âlihî ve sahbihî ve men tebiahû bi-ihsânin zevi's-sıdkı ve'l-vefâ...

a. Duası Makbul Olan Kimseler

Allah-u Teâlâ Hazretleri, evinden çıktığı andan itibaren hacının duasını makbul ediyor.

Onun için ârif halkımız, hacıyı ağırlamayı ganîmet bilirler; Allah râzı olsun... Kendi beldelelerinden otobüsle geçen hacıları, konaklayan hacıları kapışırlar, evlerine alırlar; çünkü duası makbuldür.

Huduttan karşılayacaklar sizleri... Şenliklerle karşılayacaklar. Bakacaksınız; onların geçmesinin yasak olduğu yerde, parmaklıkların öbür tarafında, hasretle sizi bekleyip duruyorlar. Onlar sizi görünce, boynunuza sarılacaklar, duanızı bekleyecekler. Çünkü, hacı evine dönünceye kadar duası makbuldür. Duasını Allah'ın kabul etmesi için senet verdiği, kapı açtığı insanlarınız elhamdü lillâh...

Sonra mücâhid, gazi, gazaya çıktığından dönünceye kadar duası makbuldür.

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

Sonra, Müslümanın müslüman kardeşine, onun gıyabında yaptığı dua makbuldür. Hem de Peygamber SAS Hazretleri buyuruyor ki: “En süratle kabul olunan dualardan birisi budur.” Ve bir kimse, bir müslüman kardeşi için bir hayır duada bulunursa; başucundaki bir melek de ona âmin der ve “Yâ Rabbi! Bu kulunun o kardeşi için istediğinin mislini, sen de buna ver... Onun için istediğini buna da ver yâ Rabbi!” diye melek dua eder.

Sonra, berî oluncaya kadar, hastalıktan kurtuluncaya kadar hastanın duası makbuldür.

Sonra, yolcunun, garibanın duası makbuldür. Boynu büküktür, yolcudur, yoldadır, sefer halindedir. Hali zordur, işi zordur. Nerede barınacağı belli değildir. Karnı açtır, üstü başı toz-ludur, topraklıdır. Kendisinin kadrini kıymetini bilen, seven kimselerden uzaktadır. Onun duası makbuldür.

Sonra zulme uğrayan, mazlûm kimsenin duası makbuldür; kâfir bile olsa... Kâfir bile olsa, zulme uğrayan insan elini açıp beddua etti mi, Allah’tan bir şey istedi mi, zâlim aleyhine bir duada bulundu mu, sür’atle kabul olur. (*Velev ba’de hîn*) Yâni, kısa bir fasıla bile olsa... Bir şey olmuyor filân sandığı bir sırada, (*ehaznâhü bağteten*) ansızın Allah-u Teâlâ Hazretleri, o zalimi alır, boynunu bükerek, yere çalar. Mazlumun duası da makbuldür.

Şimdi, şöyle konuştuklarımıza bir bakacak olursak; bir taraftan yolcuyuz, bir taraftan Allah yolunda –Allah niyetlerimizi hâlis eylesin,

kusurlarımızı affeylesin—haccetmeğe çıkmışız.

Sonra, öyle bir yerdeyiz ki, peygamberlerin cevlângâhıdır burası... Peygamberlerin cevelân ettiği yerdir. İbrâhim AS gelmiş dolaşmıştır buralarda... Peygamber SAS Efendimiz haccetmiştir, devesinin üstünde vedâ hutbesini burada îrad etmiştir. Daha önce peygamberler buralarda dolaşmışlar, bu mübârek yerler onların da mâlûmu idi. Hazret-i Adem Atamız'dan beri mübâreklığı müsellemlen olan, füyûzâtı müsellemlen olan bir yerde bulunuyoruz.

Ve öyle bir zamanda bulunuyoruz ki, Arafe Günü'nde bulunuyoruz. Bu Arafe Günü de Allah'ın kulları en çok affettiği, bağışladığı günlerdendir.

Onun için, Allah-u Teâlâ Hazretleri, elimize zâten bize çok büyük imkânlar vermiş... Zâten *Duyûfü'r-Rahmân* [Rahmân'ın Misafirleri] olduğumuz için, Rahmân olan Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin yüzümüz kara da olsa, suçumuz çok da olsa, misafirleri olduğumuzdan; ev sahibi de ke-rem sahibi olduğundan, evin sahibi Ekremü'l-ekremîn olduğundan; zâten bize müsaade etmiş, “Sizin dualarınızı kabul edeceğim!” demiş.

Ne mutlu başını önüne eğip de, aklını kullanıp da, tefekkürlere dalıp da, vaktini zayi etmeyip de zamanını dualar ile, zikirler ile değerlendirene... Çünkü fırsat elimizde, kapı açılmış, imkân verilmiş; “İste kulum!” denilmiş. Kulun istemesine kalmış oluyor iş... Allah-u Teâlâ Hazretleri, cümlemizi bu güzellikleri sezenlerden eylesin...

b. Duanın Adabı

Onun için, ben demin arkadaşlarımla konuşurken dedim ki:

“—Konuşmaları peşpeşe yapmayalım! Arada yarım saat fasıla verelim, 45 dakika fasıla verelim, bir saat fasıla verelim! Kardeşlerimiz çekişsinler çadırın bir kenarına... Kapatsınlar gözlerini... Düşünsünler eski günahlarını... Allah'ın nimetlerini düşünsünler. ‘Ben Rabbimden burada ne isteyeyim?’ diye düşünsünler. Açsınlar ağızlarını, Allah-u Teâlâ Hazretleri ile samîmî dertleşsinler, münâcaat etsinler, fısıldaşsınlar; bağırıma lüzum yok...”

Çünkü, “Sen uzak bir yerdekine bağırıyorsun, sağıra seslenmiyorsun; ne diye bağırıyorsun?” diyor Peygamber Efendimiz... Düşüneceğiz, boynumuzu bükeceğiz. Peygamber SAS Efendimiz bize duaların ne güzellerini öğretmiş; onlardan ibret alacağız.

Tabii, duanın makbul olması için, bize duaların padişahı Fâtiha'da örnek var... Fâtiha'da;

إِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ

(الفاتحة:ه)

(İhdina's-sırâta'l-müstakîm) (Fâtiha, 1/5) diye mi başlıyoruz? Hayır...

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ
الْعَالَمِينَ

(الفاتحة:ا)

(Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn) diye başlıyoruz.

Yâ Rabbi, her türlü övgü senin, her türlü medh ü senâ senin... Her noksandan münezzehsin, her kemâlâta sahipsin... Her şeyi bilirsin, her şeyi görürsün... Her şeye kadirsin. Kulların dualarına icâbet edersin. Her şeyin hikmetlidir, her şeyin ibretlidir.

Etrafımızdaki olaylarda ibretler vardır. Kâinâtın hilkatinde ibretler vardır. Gece ile gündüzün peş peşe gelmesinde ibretler vardır. Yazın kışın peş peşe gelmesinde hikmetler vardır. Yerden biten otlarda, ağaçlarda hikmetler vardır. Tohumların ağaç olmasında hikmetler vardır, meyve vermesinde hikmetler vardır. Aynı toprakta yetişen, biten bir takım bitkilerin meyvalarının kimisinin ekşi, kimisinin tatlı, kimisinin mayhoş, kimisinin şu veya bu şekilde olmasında, renklerinin farklı farklı olmasında ibretler vardır.

Allah-u Teâlâ Hazretleri bir böcek yaratmıştır; sayısını saymakla tüketemezsin! Birisi ötekisine benzemez. Bir çiçek cinsi yaratmıştır; çiçeklerin çeşitlerini saymakla bitiremezsin! Göz önünden geçirmekle tamamlayamazsın...

Gül vardır; gülün üç yüz çeşidi vardır, beşyüz çeşidi vardır. Rahmetli İsmail Hakkı Hattat, Çengelköyü'nde mübareğin bir bahçesi varmış; üç yüz-dört yüz çeşit gülü adıyla bilirmiş, bahçesinde yetiştirmiş... Bir gül çiçeğinde Allah-u Teâlâ Hazretleri, renk bakımından,

koku bakımından kudretini gösteriyor. Tâ ki biz hamd edelim diye...

فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ

(المؤمنون: ١٤)

(*Fetebâreka'llâhu ahsenü'l-hâlikîn.*) [Yapıp yaratanların en güzeli olan Allah pek yücedir.] (Mü'minûn, 23/14)

Ne yaratma gücün var yâ Rabbi! Nelere kâdirsin yâ Rabbi!

Biz bir şeyi yapacak olsak; bir çeşit yaparız, takılır kalırız. Bir söz söyleyecek olsak, ikinci cümlesini değiştirip söylemeyi bilemeyiz. Sen yâ Rabbi, bir gül çiçeğine kaç çeşit renk vermişsin! Kaç çeşit koku vermişsin... Sümbülü başka türlü yaratmışsın yâ Rabbi; güle hiç benzemiyor, salkım salkım... Kokularını farklı yapmışsın. Lâle'nin hali bir başka ömür... Yâseminin kokusu insanı mest eder... Yâ Rabbi neler yaratmışsın!" diye insan; işte, "*El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn.*" diye Allah-u Teâlâ Hazretleri'ni tefekkürle ve onu öğmekle başlıyor işe... Bizim de işimiz o... Bizim de zâten burada söylediğimiz ne:

لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ لَبَّيْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ إِنَّ
الْحَمْدَ وَالنِّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ

(*Lebbeyk, allâhümme lebbeyk, lebbeyke lâ şerike leke lebbeyk, inne'l-hamde ve'n-ni'mete leke ve'l-mülk, lâ şerike lek*) (3 defa)

Yâni mülkün Allah'ın mülkü olduğunu, her türlü hamdin onun olduğunu, kâinâtın Allah-u Teâlâ Hazretleri tarafından yönetildiğini ifade ediyoruz.

Duanın âdâbındandır ki, önce Allah-u Teâlâ Hazretleri'ne hamd ü senâ ile başlıyoruz. Fâtiha'da da öyle yapmışız, “*Elhamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn.*” diye...

Burada da dua edeceğimizde, yollardan beri dilimize vird edinmişiz, “*Lebbeyk, allâhümme lebbeyk!*” diye... Lebbeyk duasında bir istek yok, sadece bir takım beyanlar var: “Yâ Rabbi, emrindeyim! Kat kat emrindeyim yâ Rabbi! Mülk senindir, şerikin yoktur, nazîrin yoktur.” diye sadece medih var... Sadece bir takım hakikatlerin ikrârı var, itirafı var...

Yâni, Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin varlığını, birliğini, sıfatını ve sıfatlarının en mühimleri olan vahdaniyetini, şeriksiz, nazirsiz olduğunu; mülkün, kudretin, gücün, kuvvetin elinde olduğunu; her şeyin ona yalvararak, ona yönelerek, ona kul olarak hallolacağını; ancak bu duygulara sahip olduktan sonra, insan iyi bir insan olacağından, onu söyleye söyleye geliyoruz.

Tabii ilk önce böyle hamd ile başlanacak. Ondan sonra Peygamber SAS Efendimiz'e salât ü selâm getirilecek. Salât ü selâm getirilince, Allah-u Teâlâ Hazretleri, salât ü selâmı Peygamber SAS Efendimiz'e melekleri vasıtasıyla ulaştırıyor; “Falancalar, filânca şahıslar sana salât ü selâm ediyorlar!” diye... Rasûlüllah SAS Efendimiz,

kendisine salât ü selâm edenleri biliyor. Yanındaki nurdan defterine kaydettiğine dair, hadis-i şeriflerde ifadeler var. İki salât ü selâm arasında yapılan duanın reddedilmeyeceği muhakkak...

Onun için hamd ü senâlar ile, Allah-u Teâlâ Hazretleri hakkındaki imanımızın sıhhatini ifade eden, Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin en çok sevdiği vahdaniyetinin ifadesiyle, şerikinın nazirinin olmadığı ifadesiyle, zâten şimdiye kadar kendi ruh yapımızı, öyle o duaya hazırlamış oluyoruz. Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin de icâbetini celb edecek, duayı kabul etmesini celb edecek ikrarları ifâde etmiş oluyoruz.

Ondan sonra, kulun dua etmesi; bu da ibâdet... Bu da, kendisi de, dua etmek de başlı başına bir ibâdet... Onun için, dua etmesini öğrenmemiz lâzım!

Ben şuna benzetiyorum muhterem kardeşlerim: İki insan, yeni tanışmış insanlar olsalar, şöyle bir karşılaşsalar, bir odada yan yana getirilseler, birbirlerine ne konuşacaklarını bilemezler. Eğer usta konuşmacılar değillerse, sohbetleri tatlı olan insanlar değillerse; iki yabancı insan, birbirlerine karşılıklı bakarlar, otururlar, ne söyleyeceklerini bilemezler. Demek ki, sohbetin âdâbını bilmek lâzım... Demek ki konuşmanın âdâbını bilmek lâzım, konuşkan olmak lâzım, sözü açmasını bilmek lâzım, karşı tarafın gönlünü yapmasını bilmek lâzım...

Bu, insanlar arasındaki muâşeretimizde, kendi aramızdaki kardeşliğimizde çok önemli...

Tatlı dil... Mü'minin en büyük vasıflarından biri, güleç yüzlülük, tatlı dillilik, geçimlilik, sevimlilik, gönül alıcılık, gönül yapmak, kalp yıkmamak gibi şeyler... Bunları öğreneceğiz.

Bunları bazan öğreniyor da insan, ticârî sebeple öğreniyor. Tüccar olduğu için, dükkâna gelen müşterisinin gönlünü yapması gerektiğinden, malı mutlaka ona beğendirmesi gerektiğinden, ticâret erbâbı tatlı dilli oluyor. Biliyorlar bunu, öğreniyorlar.

Gün görmüş insanlar öğreniyorlar. Evine geleni gideni çok olduğu için, tabii onun kapısı devamlı açıktır, misafiri çoktur. O zat-ı muhterem de böyle tatlı konuşmasını bilir.

İşte bunun gibi muhterem kardeşlerim, kulların da Rabbi ile edebi —*edeb meallah*— nasıl olacak? Rabbine duanın şekli nasıl olacak? Rabbiyle baş başa kaldığı zaman münâcaatı nasıl olacak? Tenhada kaldığı zaman Rabbine nasıl yönelecek? Bunun tecrübesini de kazanması lâzım insanların!

Şaşılacak bir şey ki, insanların çoğu bu hususta tecrübeli değil... İki dakika bir yere kapatsan; zor durur, kapıyı pencereyi açıp hemen dışarıya fırlayıp gitmek ister. Halbuki, Allah CC ile ibadetin zevkine varmış insanlar; meselâ Peygamber SAS

Hazretleri diyor ki:¹

¹ Neseî, *Sünen*, c.VII, s.61, no:3939; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.III, s.128, no:12315; Hâkim, *Müstedrek*, c.II, s.174, no:2676; Taberânî, *Mu'cemü'lEvsat*, c.V, s.241, no:5203; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.VI, s.199, no:3482; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.VII, s.78, no:13232; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.V, s.280, no:8887; İbn-i Sa'd,

قَرَّةُ عَيْنِي فِي الصَّلَاةِ

(*Kurretü aynî fi's-salâh*) “Gözümün şenliği namazda...” buyuruyor. Yâni, sizin ve bizim nasıl kıldığımız mâlûm bu namazı... Çocukların nasıl kıldığı mâlûm... İmam-hatip okuluna gidiyor-muş bazı çocuklar; ama, namaz kılmıyorlar-mış... Adam müslüman; fakat, namazları arada atlatabiliyor. Neden? Namazın zevkine varamamış! Rabbü'l-âlemîn'in huzuruna girmenin, onunla münâcaat etmenin, ona dua etmenin, ona ibâdet etmenin, ona secde etmenin, rukû etmenin, onun karşısında el pençe divan durmanın lezzetini duyamamış... Sonra, oturduğu zaman nasıl konuşacak, nasıl hareket edecek? Ne isteyecek, ne tarzda isteyecek? Ne yaparsa Allah-u Teâlâ Hazretleri sever? İşte bunları bilmek lâzım! Bu da ayrı bir eğitim işidir. Bu da öğrenilmeyince olmuyor.

c. Büyüklerin Huzurunda Susmak

Biz Hocamız'la Ankara'da bir eve gitmiştik. Allah rahmet eylesin, ev sahibi çok zengin bir insan... Hocamız bir kenarda oturuyor, ihvân oturuyor... Kimisi bakan, kimisi müsteşar, kimisi müdür... Böyle seçkin insanlar, üniversite hocaları, profesörler filân var... Herkes susuyor ama,

Tabakâtü'l-Kübrâ, c.I, s.398; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.XII, s.371, no:6812; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.III, s.303; İbn-i Hibbân, *Mecrûhîn*, c.III, s.135, no:1234; Ukaylî, *Duafâ*, c.II, s.160, no:666; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimâşk*, c.LX, s.454; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.II, s.143, no:2733; Enes ibn-i Mâlik RA'dan. *Kenzü'l-Ummâl*, c.VII, s.449, no:18912, 18913; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.73, no:1089; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.IX, s.496, no:8916.

edebinden susuyor. Büyük bir zâtın meclisinde, feyzyâb olmak için boynunu bükmüş; mânevî bakımdan, kim bilir gönül alışverişi neler oluyor herkesin içinde, kabiliyeti nisbetinde...

Fakat, ev sahibi o suskunluktan rahatsız oldu:

“—Yâhu ne susuyorsunuz, tanışsanıza, konuşsanıza!” diyor.

Ben hatırlıyorum, Hocamız’a bir başka mübârek şeyh efendi ziyârete gelmişti. Ben de Hocamız’ın kapısını açtım, misafirini kabul ettim. İkisine baktım, emin olun bir tek kelime konuşmadılar... Hoş geldin bile diye bir söz duymadım ben... Hoş bulduk diye de bir şey duymadım. Belki selâm vermişlerdir; onu hatırlamıyorum. Birisi minderin burasına oturdu. Ötekisi öbür tarafında ev sahibi olarak oturuyordu. Herkes de yerlere oturdu. Gelen zât-ı muhteremin ihvânı şöyle oturdu. Hocamız’ın ihvânı bir tarafta...

Yâni ben öyle sezdim ki, iki hoca efendi gönüllerinden birbirleriyle, ötekilerin hiç anlamayacakları gibi konuştular, görüştüler, biliştiler, seviştiler, kalktılar gittiler. Ama ötekiler hiç duymadı, hiç bir şey anlamadı.

d. Rabbiyle Baş Başa Kalmak

İşte insanın Allah-u Teâlâ Hazretleri’ne nasıl ibâdet edeceğini bilmesi lâzım! Rabbinin huzurunda onunla baş başa, halvet kalmayı öğrenmesi lâzım... Halvet ne demek: Hiç kimse olmadan, yalnız başına kalıyorsun. Onu öğrenmesi lâzım... Geceleyin seccadesini bir

yayıp da, Rabbü'l-âlemîn'in huzuruna dönüp, kıbleye dönüp de, gözünü kapayıp da bir şeyler söylemesi lâzım...

“—Hocam ben bilemiyorum!”

Bilemiyorum diye bir şey yok muhterem kardeşlerim! Bizim kompozisyon derslerinde misal olarak verirdik, söyledik:

“—Her insan konuşmasını bilir.”

“—Hocam bazısı köylüdür, cahildir, okuma yazması yoktur.”

“—Hayır! Herkes konuşmasını bilir!”

“—Nereden belli?”

“—Git sokakta, kenarda oturan, sakın sakın duran bir adamı it, yere düşür. Ne yapar? Kalkar, başlar avukat gibi konuşmaya:

‘—Sen beni ne itiyorsun be adam? Ben sana ne yaptım? Bir kabahatim mi var? Uslu uslu kenarda oturuyorum...’ der, konuşmağa başlar yâni...

Neden? Haksızlığa uğradı. İçinden duygular cûşa geldi. O artık onu söyletiyor. Hani, “Dert insanı söyletir.” demişler.

İşte insanın da, içinin biraz dertli olması lâzım!

Bu dert nasıl bir dert? Fuzûlî'nin dediği gibi bir dert:

Aşk derdiyle hoşem el çek ilâcımdan tabîb,

Kılma derman kim helâkim zehri dermânımdadır.

O aşkı, o hasreti, o sevgiyi bulması; hani, ney'in içinde bir yanıklık var ya, işte o yanıklık gibi

bir yanıklığı olması lâzım insanın... Günahkâr olabilir, sarhoş olabilir, ayyaş olabilir muhterem kardeşlerim, bir insan... Çok kötü bir ömür geçirmiş olabilir... Buraya para kazanmak için gelmiş olabilir... İşte otobüsleri getirmek için gelmiş olabilir. Başka hırsıyla gelmiş olabilir.

Allah CC emrediyor:

لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ

(الزمر: ٥٣)

(*Lâ taknetû min rahmeti'llâh*) “Allah’ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin!” (Zümer, 39/53) Ümitsizliğe düşmeyin! “Allah beni affetmez! Ben zift gibi tepeden tırnağa kapkara olmuşum; Allah beni affetmez!” demeyin! O günah olur.

إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْغُفُورُ
الرَّحِيمُ

(الزمر: ٥٣)

(*Inna'llàhe yağfiru'z-zünûbe cemîâ*) “Çünkü Allah bütün günahları bağışlar. (*Innehû hüve'l-gafûru'r-rahîm*) Şüphesiz ki o, çok bağışlayan, çok esirgeyendir.” (Zümer, 39/53)

Sen ne kadar çok da günahkâr olsan, suçun çok da olsa; Allah’ın rahmetinden, mağfiretinden de mi daha çok senin günahın? Onu bastırarak kadar mı çok günahın? Yapamazsın ki... Tepeden tırnağa günah olsan, yapamazsın o

işi... Yâni, Allah'ın rahmetiyle hiç bir bakımdan boy ölçüşemezsin. Ne yaparsan boy ölçüşemezsin.

Onun için, Allah'ın rahmeti cûşa geldi mi, rahmet deryası çoştu mu;

Taştı rahmet deryâsı, Gark oldu cümle âsi...

O zaman, âsiler gark olur, yıkanır, temizlenir, paklanır.

e. Hans'ın Peygamber Efendimiz'e Selâmı

Almanya'dan bir kardeşimiz hacca gelmeye niyetlenmiş... Aziz ve muhterem kardeşlerim! Hoşuma giden bir olmuş hadisedir, size naklediyorum: Gitmiş, fabrikanın müdürüne, demiş ki:

“—Ben bir ay izin istiyorum, seyahate çıkacağım!”

Müdür demiş ki:

“—Fabrikanın halini biliyorsun, şimdi izin istemenin sırası mı? Sıkışık durumdayız. Üretim yapmak lâzım! Sen benim vaz geçilmez elemanımsın, elimde senin gibisi yok... İzin veremem sana!” demiş.

“—Yok, ben izini mutlaka istiyorum.”

“—Niye?” demiş.

“—Ben dinî görevimi yapacağım, hacca gideceğim ben!”

“—Canım şimdi gitme, başka zaman git!”

“—Hayır! Sen beni işten atsan ve bütün işçilik haklarım yansa, çok zarara uğrasam da yine gideceğim!” demiş. “Bu benim yapmam gereken

bir vazife olduğu için, ben bu vazifeyi mutlaka yapacağım!” demiş.

Adam şöyle başını önüne eğmiş. Bakmış ki, hiç çaresi yok:

“—Muhammed’e desen ki, ‘Benim fabrika müdürü Hans beni bırakmadı yâ Muhammed!’ desen olmaz mı?”

“—Olmaz! O Allah’ın emri; mâzeret olmaz!” demiş.

O zaman, Allah’ın emri deyince, şöyle boynunu bükmüş müdür:

“—Peki, sana müsaade ediyorum; git!” demiş.

Arkadaşımız hacca gelmiş. Hac vazifesini yapmış... Ama hacca gelirken, müdürle vedalaşmağa gittiğinde Alman müdür demiş ki:

“—Gittiğin yerde Muhammed’e benden de selâm söyle!” demiş.

Arkadaşımız anlatıyor: “Şimdi Medine-i Münevvere’ye ziyarete gittim. Geçtim Türbe-i Saadet’in, Şebeke-i Saadet’in karşısına... ‘*Essalâtü ves selâmü aleyke yâ rasûlallah!*’ diye salât ü selâmımı, duamı, ilticâmı, her şeyimi yaptım. Orda aklıma geliverdi Hans’ın selâmı... Yâhu adam hristiyan... Şimdi ben bunu söylesem mi, söylemesem mi filân diye düşündüm kendi kendime...” diyor. Gözünü kapatmış, ilticâ etmiş, demiş ki: “Yâ Rasûlallah! Benim bir patronum var, Hans isminde... Alman ama, selâm gönderdi sana;

üzerimde borç kalmasın. Hristiyan ama, selâm gönderdi. Kusuruma bakma, sana onun için

tebliğ ediyorum.” demiş. “Hans’ın sana selâmı var!” demiş.

Türkiye’ye gitmiş. “Vallahî daha Almanya’ya varmadan, Türkiye’de Hans’ın müslüman olduğunu duydum!” diyor. Türkiye’de Hans’ın müslüman olduğunu duymuş o işçi kardeşimiz... Allah’ın büyüklüğüne bakın! Yâni Rasûlüllah’a bir selâmın büyüklüğüne bakın muhterem kardeşlerim! Sözü edeple söylemenin kıymetine bakın muhterem kardeşlerim! Kalbin temizliğinin önemine bakın muhterem kardeşlerim! Bakın bir hristiyan, “Mâdem gidiyorsun, ona benden selâm söyle!” diyor; bu saygısından dolayı Allah ona ebedî saadeti nasib ediyor. Cehennemden kurtarıyor, cenneti nasîb ediyor muhterem kardeşlerim!

Bir Hans, bir Alman böyle sohbetin âdâbını bilirse, konuşmanın usûlünü bilirse, âdâb-ı muâşereti bilirse; biz babadan, dededen müslümanlar, müslüman oğlu müslüman oğlu müslümanlar, biz niye edeb maallahı bilmiyoruz muhterem kardeşlerim? Biz niye Rabbimize münâcaatı bilmiyoruz? Biz niye Rasûlüllah SAS’e ilticâyı bilmiyoruz?

Bir kardeşimiz gelmiş Peygamber SAS Efendimiz’in Şebeke-i Saadet’inin karşısına... Dua etmiş, dua etmiş; istediği haller hasıl olmamış... Dua etmiş, dua etmiş; istediği haller hasıl olmamış. Kızmış kendisine... Demiş ki:

“—Yâ Rabbi, al bu edepsizin canını burada! Mâdem ki Rasûlüllah benim gözüme görünmüyor, mâdem ki ben o kadar kusurluyum; al yâ Rabbi

canımı! Mâdem Rasûlüllah iltifat etmiyor; öleyim burada!” demiş.

“—Açılıverdi perdeler... Rasûlüllahı ayan beyan gördüm!” diyor. Kendi ağzından anlatıyor bana...

İnsanın kalbi var... Allah'ın insana verdiği en büyük nimet kalp nimeti, gönül nimeti... İnsan, o gönül nimetini çalıştırırsa insan oluyor. Gönül nimetini çalıştırırsa insan, müslüman oluyor.

Gönül nimetini çalıştırırsa, insanın gözünden perde açılıyor. Gönül nimetini çalıştırırsa, insan sultan oluyor. O zaman insan oluyor. Öteki türlü, taş gibi oluyor, ağaç gibi oluyor... Odun gibi oluyor! Bir işe yaramıyor.

Allah bizi, kalbi müslüman olanlardan eylesin... Kalbi ma'rifetullahla yeşerenlerden eylesin... Kalbi Allah'ı bilmekle ma'mûr olanlardan eylesin...

Adı müslüman olmak yetmiyor muhterem kardeşlerim! Medine-i Münevvere'de vefat edip de, Baki Kabristanı'na gömülüp de, geceleyin çıkarılıp atılanlardan bahsediliyor. Başka diyarlarda vefat edip de, mânevî seferlerle Baki Kabristanı'na getirilip getirilip defnedilenlerden bahsediliyor. “Medine, demirci körüğü gibidir. Lâyık olmayan insanı süpürür, çıkarır, atar.” diye bildiriliyor.

Onun için, mühim olan Allah'ın sevgili kulu olmaktır. Gerisi dış görünüş, dış boya; biter. Yüzüne istediği kadar pudra çalsın, istediği kadar yanağını kırmızıya boyasın, gözüne rastık, rimel bilmem ne sürsün; bir yıkadı mı gider. İnsan

öyle bir güzelliğe sahip olmalı ki, yıkamakla gitmemeli... Kalbini öyle güzelleştirmeli, öyle temizlemeli, öyle müslüman olmalı, öyle sâfi olmalı, öyle güzel bir hali olmalı ki, Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin sevdiği bir kul olmalı... İşte o zaman kıymeti var, başka türlü kıymeti yok...

f. En Kıymetli İnsan

Peygamber SAS Hazretleri bir gün, Ebû Zerr-i Gıfârî Hazretleri'ne galiba, —radıyallahu anh, Allah şefaatine nâil etsin— sordu:

“—Yâ Ebâ Zer, şu mescide bak; senin nazarında şu mescidde en kıymetli insan kim?” dedi.

Kimi soruyor Peygamber Efendimiz? Mescid-i Nebevî'deki, Asr- ı saadet'teki sahabeleri soruyor! “Sence en kıymetlisi kim bunların içinde?” dedi.

O da şöyle mescide baktı, gözü tutan bir insana:

“—Şu, yâ Rasûlallah!” dedi.

“—Pekiyi, şu mescidde senin gözünün en tutmadığı, en beğenmediğin, en aşağı müslüman saydığın kimse, şahıs kim; bir de onu göster!” dedi.

O da şöyle baktı. Sevmediği, beğenmediği, hor hakir gördüğü bir kimseye:

“—Şu, yâ Rasûlallah!” dedi.

Beğendiği şu, beğenmediği bu... Peygamber SAS Hazretleri dedi ki:

“—Yâ Ebâ Zer! Senin o beğenmediğin insan,

ötekisinden o kadar daha kıymetli ki, bin tane o adamdan bu daha kıymetli!”

g. Cennetlik Kimse

Bir gün Peygamber SAS böyle ashabıyla otururken dedi ki: “—Dikkat edin, şimdi buraya cennetlik birisi gelecek!”

Biraz sonra sallana sallana, abdest almış, sakalından, kollarından su akan birisi geldi. Abdullah ibn-i Ömer pürdikkat ona şöyle bir baktı; falanca şahıs... Çok tanınmış bir kimse değil, kitaplara ismi geçmiş bir insan değil... Ama Peygamber Efendimiz “Dikkat edin, biraz sonra buraya bir cennetlik kimse gelecek!” diye önceden bildirdiği için, dikkatli baktı. Üç defa tekerrür ediyor bu hadise... “Cennetlik birisi gelecek!” diyor, hep bu şahıs geliyor.

Sonra, Abdullah ibn-i Ömer gitti o şahsa dedi ki: “Bu akşam ben senin evinde kalmak istiyorum. Babamla aramda bazı meseleler oldu, onun evinde yatmak istemiyorum. Beni evine misafir eder misin?” dedi. O akşam onun evinde yattı ama, maksadı tarassut etmek... Yâni “Bu müslüman niye cennetlik? Ne yapmış da cennetlik olmuş? Niye bu makamı kazanmış?” diye onu araştırmak...

Üç gece bu şekilde misafir oldu. Üçüncü gece dedi ki:

“—Ey filânca! Ben sana bir bahane uydurdum da buraya geldim. Şu sebepten geldim: Biz Peygamber Efendimiz’le oturuyorduk. ‘Şimdi buraya bir cennetlik kimse gelecek!’ dedi; sen

geldin. Senin neden cennetlik olduğunu anlamak için, seni tarassut etmek için evine misafir oldum. Ama, sen bizim yaptığımız gibi işler yapıyorsun. Yâni, yatsı namazını kılıyorsun, teheccüde kalkıyorsun... filân. Bildiğimiz ibâdetleri yapıyorsun. Sen acaba nerden cenneti kazandın, nasıl cennetlik oldun? Bize söylemediğin, göstermediğin bir şey var mı? “—Yok!” dedi. “Ben işte böyle, buyurduğun gibi bir kardeşinizim!” diye cevap verdi o şahıs...

Sonra, Hazret-i Abdullah ondan izin istedi, ayrıldı. Giderken arkasından seslendi:

“—Dur, aklıma bir şey geldi: Bir şeyden ümitleniyorum ki, kalbimde hiç kimseye karşı bir kötülük yoktur; herkesin iyiliğini isterim! Belki Allah ondan dolayı cennetlikler arasında yazmıştır.” dedi.

Yâni bu bir kalp işi muhterem kardeşlerim! Kalbin temizlenmesi işi... Üniforma işi değil... Allah insanların sûretine bakmıyor, mevkiine bakmıyor, soyuna bakmıyor, parasına bakmıyor, makamına bakmıyor. Kalp işi, gönül işi, tefekkür işi, edep işi, ahlâk işi... Âdâba riayet etme meselesi... İşte onu öğrenmesi lâzım!

Onu da öğretecek ilim, tasavvuf ilmi... Tasavvuf ilmini oturup öğrenmesi lâzım, uygulaması lâzım! Uygulamalı bir ilim; sadece kitabı ezberleyip de, imtihanı olup da başarı kazanılan bir ilim değil... Hayatı sürüş tarzı... Hayatı mutasavvıfâne sürmeyi öğrenmek lâzım! Rasûlüllah’ın ahlâkıyla ahlâklanmak lâzım! Kur’ân-ı Kerîm’in ahlâkıyla ahlâklanmak lâzım!

h. Hacının Samimiyeti

Şimdi bir başka misâl söyleyeceğim: Bizim fakültedeki talebelerimizden birisi hac kafilesine başkan olmuş. Dedim:

“—Nasıl hacılar?”

“—Hocam, maalesef çoğu gafil! Yedi otobüse başkanlık ettim, hacılarımızın çoğu gafil! ‘*Kem riyal hâzâ yâ hâc?*’ diye boyna alışveriş yaptıkları şemsiyenin, malın, kumaşın fiyatını soruşturuyorlar. ‘Aman, bu termosu nerden aldın? Aman bu malı nerden daha ucuza alabilirim? Sen bugün ne aldın; göster bakalım, ben de alayım! Hadi o çarşıya beraber gidelim, bu çarşığı beraber gezelim! Acaba Harem-i Şerif’in kaç tane minâresi var, kaç tane kapısı var?’ veya, ‘Sizin memlekette ne var ne yok; anlat bakalım! Sen hangi memlekettensin?’ filân. Yâni hep Mescid-i Haram’da böyle sohbetle, mâlâya’ni ile geçiyor vakitleri...” dedi.

“Yalnız bir tanesi vardı bizim kfilede... O bir aşıktı, o bir dervişti. Zaten yolda belliydi; zikirde, tesbihte... Âdâba riayet ediyor... Medine’ye gelince bir coştı; yere indi otobüsten, başladı kumları alnına sürmeğe... ‘Acaba Rasûlüllah buraya ayağını sürmüş müdür?’ diye, ağlaya ağlaya Medine’nin toprağını alnına götürdü. O aşık haliyle hac yaptı. Başkalarına uymadı, ibâdete kuvvet verdi, Allah rızasına uygun hareket etmeye çalıştı.” dedi.

Sonra dönüşe geçmişler. Medine’de veyahut daha başka bir yerde rüya görmüş o kardeşimiz... Rüyada Rasûlüllah SAS Efendimiz’i görmüş.

Böyle sedirde oturuyor... Sevinerek yanına gitmiş, elini ayağını öpmeye... Rasûlüllah Efendimiz SAS demiş ki: “Evlâdım, kâğıt kalem getir de senin haccının kabul olduğunu yazayım!” demiş.

Sevine sevine öbür odaya geçmiş. Dosya kâğıdı arıyor kendisine... Kalem arıyor, kâğıt arıyor. Rasûlüllah bunun haccı makbul hacdır diye yazacak, imzalayacak... Öbür odadan beri odaya tekrar geldiği zaman bakmış; Rasûlüllah SAS Efendimiz’in oturduğu yerde, şeyhi oturuyor... O da ne demek? Şeyhi Rasûlüllah’ın hakîkî varisi, halifesi demek... O da ona işâret yâni... Tabii sevinerek kalkmış.

Şimdi muhterem kardeşlerim, haccı yapacaksak böyle olmalı işte! Rüyada bunu görebiliyor musun? Bu iltifatı alabiliyor musun? İşte hac bu...

Yoksa, adına hacı derler. İnsan gelmiştir, gitmiştir ama, Allah yardımcımız olsun cümlemizde...

Onun için *edeb maallah*’ı mutlaka öğrenmemiz lâzım! Allah’ın huzurunda, Allah’a kulluğun edebini öğrenmemiz lâzım! Allah-u Teâlâ Hazretleri ile şöyle bir başbaşa, halvette, tenhada, insanlardan uzak kaldığımız zaman, diz çöktüğümüz zaman, Allah’a nasıl dua edeceğimizi, nasıl münâcaat edeceğimizi bilmemiz lâzım! Âdâba alışmamız lâzım, sohbeta alışmamız lâzım!

O da birden olmuyor, burda olmuyor, söylemekle olmuyor. İstanbul’da olacak, Ankara’da olacak,

Erzurum'da olacak... Orda alıştırıcaksın, alıştırıcaksın; burada uygulamaya, tatbikata geleceksin.

Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin Habîb-i Edîb'i, Muhammed-i Mustafâsı acabâ neler istemiş Allah-u Teâlâ Hazretleri'nden? Kısa dualar ederdi Peygamber Efendimiz... Onlardan bazılarını size şöyle şurada okumak istiyorum. Meselâ, birisinde diyor ki:

اللَّهُمَّ اجْعَلْ فِي قَلْبِي نُورًا وَفِي لِسَانِي نُورًا وَفِي
بَصَرِي نُورًا وَفِي سَمْعِي نُورًا وَعَنْ يَمِينِي نُورًا
وَعَنْ يَسَارِي نُورًا وَمِنْ فَوْقِي نُورًا وَمِنْ تَحْتِي
نُورًا وَمِنْ أَمَامِي نُورًا وَمِنْ خَلْفِي نُورًا وَاجْعَلْ
لِي فِي نَفْسِي نُورًا وَأَعْظِمْ لِي نُورًا

(خ.م.م.حم.ق.ن.عن ابن عباس)

(Allahümmec'al fî kalbî nûrâ... Ve fî lisânî nûrâ... Ve fî basarî nûrâ... Ve an yemînî nûrâ... Ve an yesârî nûrâ... Ve min fevkî nûrâ... Ve min tahtî nûrâ... Ve min emâmî nûrâ... Ve min halfî nûrâ... Vec'al lî fî nefsi nûrâ... Ve a'zim lî nûrâ...)

Buhârî ve Müslim rivâyet etmiş bu hadîs-i şerifi...

Ne demek? “Yâ Rabbi benim kalbime nur ver!” diyor Peygamber Efendimiz... Yâni, kalbinin içinde bir kandil yanacak, orası aydınlanacak,

dışarıdan burası ışıklı görünecek; o mu demek? Hayır! Bu mânevî bir nurdur ki, insan onunla güzellikleri görür. Mânevî zevkleri tadar. Mânevî bakımdan müşâhedeleri onunla müşâhede etmesi mümkün olur. Eğer bu nur olmazsa, insanın kalbi kör olur, kalp gözü kör olur; gerçekleri görmez. Anlatsan da anlamaz. Doğru düzgün anlatmağa çalışsan da künhüne vakıf olamaz, işin aslına vakıf olamaz. Allah hepimize o nuru versin...

Dilimize de o nûru versin... Dilde nur olur mu, dili parlayacak mı; o mânâyâ mı? Hayır! Dili söylediği zaman, Allah'ın rızasına uygun sözü söyleyecek... Allah'ın sevdiği şeyi söyleyecek, dili günahlı olmayacak.

Gözü nurlu olacak... Hakkı görecek, hakkı müşâhede edecek, sevabı kazanacak. Kulağı nurlu olacak... Sağ, solu, önü, arkası, yukarısı, aşağısı nurlu olacak...

Allah-u Teâlâ Hazretleri bizi nûrundan mahrum etmesin... Zulümatta, karanlıklarda bırakmasın... Bizi kendi nefsimize terk etmesin... Bize nefsimizi ıslah etmeyi nasib eylesin... Bizi yolunda dâim, zikrinde kaim eylesin... Şeytana uyanlardan etmesin... Hizb-i şeytandan etmesin... Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin dinine hizmet etmeye kararınca kararınca azimli, kararlı, mücâhid, hayırlı müslüman olmayı nasîb eylesin... Kur'ân-ı Kerîm'in ehli eylesin...

Hakkı hak olarak görüp, ona tâbî olmayı nasîb eylesin... Bâtılı bâtil olarak görüp, ondan korunmayı nasîb eylesin...

Ebû Zerri'l-Gıfârî cahil bir insan mıydı? O mescidde bir insanı gösteriyor, bir de öteki insanı gösteriyor; Rasûlüllah Efendimiz, “Hayır! O insan kıymetli değil; bu insan ondan bin kat daha kıymetli!” diyor.

İnsana Allah nur versin... Gerçekleri görme nurunu versin. Yâ Rabbi, sen bize hakkı hak olarak görmeyi nasîb et; hakka uymayı nasîb et! Bâtılı bâtil olarak görmeyi nasîb et; bâtıldan korunmayı, kaçmayı, sakınmayı, çekinmeyi nasîb et!

Yolunda dâim eyle, zikrinde kaim eyle... Bize rüşdümüzü ilhâm eyle... Doğru yola bizi sevk eyle... Bizi hayırlı ilimlerle mücehhez eyle... Kur'ân-ı Kerîm'in esrârına âşinâ eyle... İmanın zevkine vâkıf eyle... İmanın tadını duyup da öyle yaşayanlardan eyle...

Her işini rızâ-yı Bâri'yi kazanmak için yapanlardan eyle... Aldığını Allah için alan, verdiği Allah için veren, sevdiğini Allah için seven, kızdığına Allah için kızanlardan eyle... Her işi Allah için olanlardan eyle... Allah'ın rızâsına erenlerden eyle... Erenlerle beraber eyle...

اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ مِنَ الْخَيْرِ كُلِّهِ عَاجِلِهِ وَآجِلِهِ مَا
عَلِمْنَا مِنْهُ وَمَا لَمْ نَعْلَمْ وَنَعُوذُ بِكَ مِنَ الشَّرِّ كُلِّهِ
عَاجِلِهِ وَآجِلِهِ مَا عَلِمْنَا مِنْهُ وَمَا لَمْ نَعْلَمْ

(ه. عن عائشة)

(Allâhümme innâ nes'elüke mine'l-hayri küllihî... Âcilihî ve âcilihî... Mâ alimnâ minhü ve mâ lem na'lem...) “Yâ Rabbi, ben senden bütün hayırları isterim. Hem bu dünyanın hayırlarını, hem ahiretin hayırlarını; hem bildiklerimi söylediklerimi, hem bilmediğimi, söyleyemediğimi; hepsini isterim.”

(Ve neûzü bike mine'ş-şerri küllihî... Âcilihî ve âcilihî... Mâ alimnâ minhü ve mâ lem na'lem...) “Yâ Rabbi, bütün şerlerden sana sığıyorum. Hem bu dünyanın şerlerinden, hem de ahiretin şerlerinden sana sığıyorum. Bildiğim, bilmediğim her türlü şerden yâ Rabbi, beni mahfuz eyle...”²

Duanın hası, özü bu...

Allah-u Teâlâ Hazretleri, bizim halimizi bizden daha iyi biliyor. Bize lâzım olanı bize ihsân eylesin... Bizi kurtaracak şeyleri bizlere nasîb eylesin... Bizi rızasına vasıl edecek şeyleri bizlere ihsân eylesin... Bize zararı olacak şeyleri, biz istesek de bize vermesin... Bize faydalı olan şeylerle ömrümüzü geçirmeyi nasîb eylesin...

Huzuruna yüzü ak, alını açık, sevdiği, razı olduğu kullar olarak varmayı nasîb eylesin... Cennetine dahil ettiği, cemâliyle müşerref ettiği has kullarından eylesin...

Bi-hürmeti esmâihi'l-hüsnâ ve habîbihi'l-müctebâ... Ve bihürmeti yevmi arafeh... Ve bi-hürmeti meydân-ı arafât... Ve bihürmeti esrâr-ı sûreti'l-fâtihah!

² İbn-i Mâce, *Sünen*, c.XI, s.300, no:3836; Hz. Aişe RA'dan.

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŐAN

01. 07. 1990 - Arafat

[Bütün HAC VE UMRE sohbetlerine
PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

